

Enige ervaringen met *Lacerta lilfordi lilfordi* en *Lacerta sicula campestris*

door E. J. Dubbeld, Rotterdam

In juli 1966 zag ik tot mijn verbazing in een Dibevo-zaak een bakje staan met 2 zwarte balearenhagedissen (*Lacerta lilfordi lilfordi*), waarvan ik al zo lang gedroomd had ze eens te mogen verplegen.

Ik stapte naar binnen en kocht ze, alhoewel de prijs aan de hoge kant was.

In het terrarium gezet, begonnen zij zich meteen te warmen op de stenen, die beschreven werden met een persglas spotlight van 150 watt vanaf een hoogte van ca. 60 cm. De bodem werd ook nog plaatselijk verwarmd met een flexomat van 75 watt van 24 x 30 cm, die verbonden was met een aquariumthermostaat welke ik onder het zand verborg; deze stond afgesteld op $\pm 35^{\circ}$ C.

In dit terrarium bevonden zich smaragdhagedissen, muur- en ruïnehagedissen.

De balearenhagedissen voelden zich er direct thuis en aten alles wat ze maar voorgezet kregen, zoals geprakte banaan, tomaat, tartaar, gekookte peen, regenwormen en alle insecten.

Na enige tijd kwam ik tot de ontdekking dat het 2 mannen waren.

Ongeveer om die tijd kwamen de smaragden tot de ontdekking dat staarten van hagedissen ook te eten waren, zodat er plotseling alleen nog staartloze muur- en ruïnehagedissen rondliepen.

De zwarte balearenhagedissen waren de dans ontsprongen, maar ik besloot toch hen met de andere kleine hagedissen in een andere bak over te brengen.

Die bak was van hout, de achterwand en de bodem van spaanplaat, een schuifruit aan de zijkant en van boven afgesloten met ijzeren horregaas. Ik nam hiervoor ijzeren horregaas omdat in de lichtkap weer een persglas spotlight van 150 watt werd geplaatst waardoor nylon in een ogenblik gesmolten zou zijn.

Afstand lamp tot bodem ± 60 cm, temperatuur op de bodem in het hart van de bundel $\pm 35^{\circ}$ C. De achterwand besmeerde ik met hardboardlijm waarover ik scherp zand strooide; toen het goed droog was had ik een ruwe achterwand waarop de hagedissen naar hartelust konden rennen en jagen. De afmetingen van de bak waren 85 x 35 x 55 cm, door de ruwe achterwand had ik dus een oppervlakte vergroting van 85 x 55 cm.

In dit terrarium plaatste ik geen bodemverwarming, omdat de temperatuur in het hart van de bundel van de persglaslamp hoog genoeg was. Het interieur bestond uit enige druivenstokken, wat stukken steen en flink wat kurkschors over elkaar heen gestapeld, de bodem was bedekt met een mengsel van rivierzand en voliërezand (gedesinfecteerd).

Er waren geen planten in, alleen een waterbakje waarin ik iedere dag vers water deed met enige druppels Vitavia en soms wat fosforzure kalk. Tevens sproeide ik iedere avond en morgen met leidingwater.

Ook hierin voelden de balearenhagedissen zich direct thuis.

Toevalligerwijze kwam ik door toedoen van een collega in het bezit van een paartje van dezelfde hagedissen, waarvan helaas de man, die een gewel achter op de schedel had, spoedig stierf. Ik had toen dus, dat was oktober 1966, 2 mannen en 1 vrouwtje van deze hagedissen.

De winter brak aan, ik kreeg het idee ze een winterrust te laten doen.

Een week voordat ik deze invoerde werden de dieren niet meer gevoederd, zodat ze dus met ledige ingewanden aan hun rustperiode begonnen. De lamp werd niet meer aangeschakeld en ze kwamen dan ook alleen nog af en toe te voorschijn, als de winterzon 's middags in het terrarium scheen, of om wat te drinken.

Deze periode heb ik 11 weken laten duren, waarna de dieren weer gezond en wel te voorschijn kwamen en weer aten en jaagden dat het een lust was.

Paringen heb ik niet waargenomen, wel zag ik dat het wijfje dikker werd en dat de 2 mannen elkaar altijd najaagden.

Het was begin augustus 1967 toen ik zag dat er gegraven was op de enige vochtige plaats in het terrarium, dat was rondom de waterbak en eronder.

Ik lichtte het waterbakje op en vond in het zand 9 cicren in twee groepen verdeeld, een groep van 5, waarvan er al 3 verdroogd waren, en een groep van 4, waarvan er 1 verdroogd was.

De groep van 5 bleek later het legsel te zijn van *Lacerta sicula campestris* die ik verpleegde sinds augustus 1966.

De groep van 4 was van *Lacerta l. lilfordi*.

Ik plaatste de overgebleven eieren in een plastic bakje waarin een laag rivierzand lag, waarin ik een kuiltje maakte en dekte ze af met een laag vochtig mos.

Ik liet het bakje van boven open, plaatste het op de lichtkap boven de lamp en sproeide iedere dag wat water.

De temperatuur van de grond in het bakje liep overdag langzaam op tot $\pm 30^{\circ}$ C en daalde 's nachts tot $\pm 20^{\circ}$ C.

Na 47 dagen was 1 ei van *Lacerta sicula campestris* uitgekomen, 2 dagen later kwamen er 2 *L. l. lilfordi* uit en 1 dag later nog één.

Een slecht geworden ei van *Lacerta sicula campestris* had ik al eerder na een controle verwijderd.

De jonge *lilfordi* waren ± 6 cm lang, ze waren bruin-grijs van kleur met midden op de rug 2 lengtestrepen en op de scheiding rug en flank nog een lengtestreep, verder waren ze bezaaid met ronde vlekjes, de buik was rossig. Wat kleur betreft leken ze dus in het geheel niet op hun ouders.

Slechts op de keel waren wat blauwe vlekken

aanwzig, terwijl de volwassen dieren een fel blauwe buik hebben.

Op het moment, dat is mei 1968, zijn ze net zo zwart en hebben ze net zo een blauwe buik als de volwassen exemplaren; slechts bij een bepaalde belichting zijn de vlekken en strepen nog flauw te zien.

Een maand of 8 na het uitkomen van de eieren, overleed het vrouwtje, die deze gelegd had. Ze had een aandoening aan haar luchtwegen en de nagels gingen uitvallen door ontstekingen aan de tenen, waarschijnlijk door een bepaald vitamine B gebrek.

De jongen werden in een plastic bakje 30 x 15 x 20 (l x b x h) gezet, dat ik van boven open liet en verwarmde met een kooldraadlamp van 60 watt, deze brandde ongeveer 12 uur per dag.

De steen onder de lamp bereikte een temperatuur van $\pm 35^{\circ}$ C, terwijl de luchttemperatuur varieerde al naar gelang de temperatuur van de omgeving van $\pm 18^{\circ}$ tot $\pm 30^{\circ}$ C.

De bodem was bedekt met zand en stenen en een klein bakje met een paar succulenten. In het drinkwater deed ik elke dag een paar druppels Vitavia en af en toe wat fosforzure kalk.

Het voedsel wat ze de eerste 2 maanden kregen bestond uit jonge huiskrekels, die ze met graagte aten.

Toen mislukte de krekelskweek en stapte ik over op fijn gehakte meelwormen, nu en dan wat vliegen en fijn gehakte regenwormen. Door het fijn gehakte voer deed ik soms eens een druppel vitamine A-D van Bogena.

Van geprakte banaan waar de oude dieren zo gek op zijn hielden ze niet.

Langzaam aan nadat ze ongeveer een half jaar oud waren begon ik hele meelwormen te voeren, die ze al spoedig zonder moeite weg werkten.

Desondanks stikte een van de jonge *lilfordi* in een verpopte meelworm die hij achterstevoren had willen inslikken, maar die in zijn keel bleef hangen door de haakjes die zich aan de zijden van zo'n pop bevinden, waardoor zijn luchtpijp werd dicht gedrukt.

Aldus werd het voederen van poppen van de meelworm gestaakt, alleen fijn gehakt kunnen ze geen kwaad doen.

De andere twee leven op dit moment nog steeds en zijn nu na 20 maanden halfwas. Sinds enkele maanden voeder ik ook met gemalen vlees in blik voor hond en kat 'Vlevo' van Bogena met toevoeging van vitaminen, waar de diertjes nu en dan met genoeg van eten.

Van de eerder genoemde jonge *L. sicula campestris* is de opkweek op dezelfde manier verlopen.

Het vrouwtje waar dit legsel van was heeft me het afgelopen jaar weer een legsel van 7 eieren geschonken.

Deze heb ik op een andere manier uitgebreed dan de vorige.

Ik heb een plastic wormenbus voor de helft ge-

vuld met een mengsel van turfmoles, afgestorven mos en bladaarde, waarin ik de eieren deponeerde en wel zodanig dat ze net toegedekt werden, het geheel werd flink nat gesproeid, waarna het geperforeerde deksel erop ging en de bus weer op de lichtkap werd geplaatst.

Een maal per week sproeide ik bij een controle de eieren even nat met lauw water. Doordat de eieren 's nachts minder afkoelden dan bij de eerder genoemde manier kwamen ze al na 34 dagen uit.

De broedtemperatuur heeft $\pm 25^{\circ}$ C bedragen. Alle 7 waren jonge *Lacerta sicula campestris*. Ik deed ze in een vol glazen bak van 25 x 20 x 30 cm, het grondmengsel bestond uit zand, bladaarde en turfmoles; onder de 60 Watt kooldraadlamp lag een flinke steen, die door de bestraling en doordat het bakje op mijn lichtkap stond een temperatuur bereikte van $\pm 35^{\circ}$ C.

Luchttemperatuur als bij *lilfordi*.

Als voer kregen deze diertjes alleen fijngehakte meelwormen en Vlevo (reeds eerder beschreven), ze groeiden hierop voorspoedig, te weten 3 van deze 7 diertjes meten thans ± 14 cm bij een leeftijd van 6 maanden.

De andere 4 zijn tengevolge van de agressieve levenswijze van deze soort min of meer door natuurlijke selectie om het leven gekomen.

Twee zijn er dood gebeten en de andere twee kwamen tijdens het voederen niet aan de beurt en zijn als het ware verhongerd. Dit houdt dus in dat als men er de ruimte voor heeft men deze diertjes in een grote bak moet opkweken en het voedsel over meerdere plaatsen moet verdelen.

Enige gegevens:

Lacerta lilfordi lilfordi (Balearenhagedis)

Verspreidingsgebied:

het eiland Ayre bij Menorca.

Lichaamsbouw:

stevig en gedrongen, vrij korte, dikke, ronde, gladde staart.

Beschubbing:

zeer duidelijk slaapschild, 70-90 schubben om het midden van de romp. Rugschubben glad.

Lacerta sicula campestris (Ruïnehagedis)

Verspreiding:

van de Po-vlakte tot de Provincie Rome, langs de Adriatische kust tot in Midden-Dalmatië en op de eilanden Elba, Monte Cristo en Corsica.

Lichaamsbouw:

vrij slank met zeer lange staart, bijna 2x kopromplengte.

Beschubbing:

buitenrand van de parietaal schilden steeds rechtlijnig. Slaapschild steeds van de supratemporale schilden gescheiden. Kop en romp meestal langer dan 6,5 cm. Langs het midden van de rug een uit donkere vlekken samengestelde band.

Onderzijde eenkleurig met uitzondering van de buitenste rij der buikschilden.

Op de scheiding van rug en flank een heldere grenslijn, grondkleur van de rug meestal groen.

Literatuur: Die Amphibien und Reptilien Europas, R. Mertens und H. Wermuth.

UW CONTRIBUTIE NOG NIET BETAALD? HAAST U! DE JAARVERGADERING IS IN ZICHT.